

Potrzeba dialogu społecznego na rzecz dostępu do surowców mineralnych

Agata Spizewska, Waldemar Kaźmierczak

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

**DOLNY
ŚLĄSK**

Czym jest dialog społeczny?

Dialog - znaczenie, definicja wg Słownik języka polskiego PWN

1. rozmowa dwóch osób, zwłaszcza bohaterów powieści, sztuki lub filmu
2. utwór literacki niesceniczny, napisany w formie rozmowy
- 3. szereg rozmów, negocjacji i innych działań mających doprowadzić do porozumienia między stronami konfliktu**

Brak definicja dialogu społecznego, ale niewątpliwie to pojęcie szersze obejmujące całokształt wzajemnych relacji na różnych płaszczyznach (np. międzynarodowej, regionalnej, branżowej itd.)

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

Podstawy dialogu społecznego

Dialog społeczny winien opierać się m.in. na:

- planowaniu, wspieraniu, budowie przejrzystych kontaktów, otwartej komunikacji,
- bezstronnych ekspertach, mediatorach,
- jednolitym podejściu do problemu w procesie decyzyjnym,
- edukacji geologicznej (webinary, szkolenia, kursy, ale i edukacja od przedszkola...)

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

Czy dialog społeczny jest niezbędny ?

Bez dialogu i konsultacji nie byłoby:

1. Polityki Surowcowej Państwa

2. Realizacji celów unijnych i krajowych: Wprowadzanie wymogów Europejskiego Aktu w sprawie Surowców Krytycznych (CRMA) oraz krajowych projektów ustaw o zapewnieniu gospodarce dostępu do surowców wymaga akceptacji społecznej.

3. Strategicznego bezpieczeństwa: Surowce jako filar nowoczesnej gospodarki. Dialog pomaga zrozumieć, że krajowe pozyskiwanie surowców chroni Polskę przed przerwami w łańcuchach dostaw z innych państw, kontynentów.

4. Przełamywanie stereotypów i oporów społecznych w zakresie eksploatacji surowców – akceptacja społeczna dla rozwoju regionu i kraju, a także polepszenia własnego życia. Opory związane z zanieczyszczeniem środowiska (złe górnictwo) powoduje blokadę sektora górniczego na każdym etapie działalności.

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

Czynniki ograniczające dostęp do złóż

Niechęć lokalnych społeczności: **NIMBY** (not In my back yard ang. – nie na moim podwórzu)

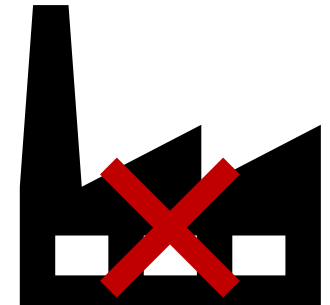
BANANA (build absolutely nothing, anywhere near anything ang.– nie budować absolutnie niczego, nigdzie i w pobliżu niczego) – **CZYLI WSZĘDZIE BYLE NIE W MOIM OTOCZENIU!!**

Efekty takiego podejścia: Blokowanie przedsięwzięć górniczych (i nie tylko) na każdym etapie postępowania administracyjnego zmierzającego do wydania koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż (*protesty, wnioski o uznanie za stronę w postępowaniu administracyjnym, skargi, zażalenia, odwołania, uruchamianie organizacji ekologicznych, radnych gmin, powiatów itd.*)

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

UTRWALONE PRIORYTETY

1. OCHRONA ŚRODOWSKA I KRAJOBRAZU

Parki narodowe, krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów

2. WŁADZTWO PLANISTYCZNE GMINY

Uwaga! rozwój lokalny nie może zagrażać bezpieczeństwu surowcowemu państwa Plany ogólne, plany miejscowe

3. INNE AKTY PRAWA MIEJCOWEGO

np. strefy ochrony pośredniej ujęć wód powierzchniowych lub podziemnych

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

Jak przepisy sprzyjają protestom społecznym z punktu widzenia administracji geologicznej

Liczba ustaw stosowanych w związku z prowadzeniem eksploatacji kopalin przekłada się na ilość zgód administracyjnych

Każda zgoda (decyzja, postanowienie) to okazja do protestów.

Czy koniecznie potrzeba tylu decyzji?

Dominuje spojrzenie z punktu widzenia interesu lokalnego.

Eksploatacja cennych złóż jest blokowana

Konieczne jest wypracowanie priorytetów i ich wdrożenie przy zapewnieniu systemu rekompensat

Przepisy są skomplikowane i często sprzeczne

Ułatwia to podważanie i blokowanie składanych wniosków

Wskazany jest przegląd ustaw mający na celu eliminację sprzeczności

Przyroda ożywiona jest ważniejsza od złóż kopalin

Argumenty dotyczące ochrony przyrody (ożywionej)

Należy wypracować system zobiektywizowanej oceny wartości (wyceny) poszczególnych elementów środowiska

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

Ochrona złóż w dialogu społecznym

Ochrona złóż nie jest nowym zjawiskiem, a stabilny dostęp do złóż kopalin zapewnia bezpieczeństwo surowcowe kraju

Od ponad 40 lat przepisy prawa z lepszym lub gorszym skutkiem nakazują ochronę złóż kopalin, rozumianą jako zapewnienie możliwości ich wydobywania, również w przyszłości, co może stać w kolizji z wymaganiami dot. zagospodarowania przestrzennego oraz prawa własności nieruchomości gruntowych.

Art. 125 ustawy Prawo ochrony środowiska - złoża kopalin podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym kopalin towarzyszących.

Ustawa Prawo geologiczne i górnicze określa wymagania w zakresie ochrony złóż kopalin, wód podziemnych oraz innych elementów środowiska przyrodniczego w związku z wykonywaniem działalności m.in. w zakresie wydobywania kopalin ze złóż (art. 1 ust. 2 ustawy). Art. 95 ust. 1 i 2 ustawy jasno określa, że **udokumentowane złoża kopalin**.... podlegają ochronie w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w celu zabezpieczenia możliwości ich eksploatacji lub wykorzystania.

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

Ochrona złóż w dialogu społecznym

- **O tym czy złóż kopalin ma być chronione czy nie rozstrzygała samodzielnie rada gminy przez sporządzenie planu ogólnego / planu zagospodarowania przestrzennego**, w tym niejednokrotnie ignorując potrzeby publiczne np. ustanawiając zapisy zakazujące dokumentowanie złóż kopalin.
- **W praktyce natomiast to dopiero po zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – (połowa 2015 r.) organ administracji geologicznej brał udział w uzgadnianiu projektu decyzji o warunkach zabudowy i od tego momentu można mówić, iż nastąpiła realna ochrona złóż kopalin (dla terenów gdzie nie sporządzono planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego).**
- **Zmiana z 2023 r. Prawa geologicznego i górniczego wprowadza pojęcie „złoża strategicznego”. O zaliczeniu złoża do tej kategorii decyduje minister właściwy do spraw środowiska, kierując się przesłankami określonymi w ustawie.** Pociąga to za sobą obowiązek ukształtowania planu zagospodarowania przestrzennego w sposób zapewniający możliwość podjęcia wydobywania takiego złoża (uwaga: wydobywanie nie odbywa się z automatu), w tym ograniczenia w zakresie zagospodarowania nieruchomości (zwłaszcza trwałej zabudowy, podobnie jak dotychczas dla każdego innego złoża).

Filary dialogu

Dostęp do informacji zapewniają ustawy: Ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902 ze zm.),

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2026 r. poz. 670)

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2026 r. poz. 69)

W tym rozporządzenia wykonawcze: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2017 r. w sprawie gromadzenia i udostępniania informacji geologicznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2075) oraz **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2011 r.** w sprawie korzystania z informacji geologicznej za wynagrodzeniem (Dz. U. z 2011 r. Nr 292 poz. 1724).

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

Filary dialogu

Uczestnictwo w konsultacjach aktów prawnych: Aktywny udział samorządów oraz organizacji pozarządowych w konsultacjach i procesie legislacyjnym aktów prawnych z zakresu działalności gospodarczej sektora wydobywczego.

Uczestnictwo w postępowaniach administracyjnych oparte na argumentacji merytorycznej: Aktywny udział społeczności lokalnej w postępowaniach, ale oparty na wysłuchaniu racji stron i budowaniu zaufania pomiędzy administracją, przemysłem, a organizacjami społecznymi.

Mediacja: Analiza problemu, debata - korzyści i straty jednostki i regionu, czas decyzji.

Edukacja ekologiczna / geologiczna: Uświadamianie opinii publicznej roli surowców w codziennym życiu (smartfony, OZE, baterie) oraz promowanie strategii gospodarki obiegu zamkniętego (recykling, odzysk).

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

Złe doświadczenia?

- **Organizacje ekologiczne** zakładane na potrzeby konkretnego postępowania administracyjnego
- **Upolitycznienie problemu** konkretnych zamierzeń inwestycyjnych związanych z sektorem górnictwem
- **Brak ekspertów z konkretnych dziedzin** nie tylko na „rynku”, ale również w urzędach odpowiedzialnych za postępowania administracyjne w sektorze surowcowym
- **Powielanie fałszywych haseł** związanych z górnictwem
- **Interes jednostki** nad interesem publicznym
- **Brak logicznej, racjonalnej i obiektywnej ciągłości w kształtowaniu świadomości** roli surowców mineralnych i górnictwa przyszłych pokoleń

Wnioski

Budowanie świadomości poprzez edukację geologiczną – surowcową

- wprowadzenie do programu nauczania zagadnień z zakresu geologii / nauk o Ziemi,
- działania edukacyjne uświadamiające społeczeństwu rolę kopalin w życiu codziennym,

Podjęcie działań na rzecz uruchomienia dialogu ze społeczeństwem

- organizacja wizyt studyjnych w zakładach górniczych dla pracowników organów opiniujących i/lub uzgadniających realizację przedsięwzięć górniczych na etapie „decyzji środowiskowych” (RDOŚ, Wody Polskie) w celu poznania specyfiki funkcjonowania przedsięwzięć polegających na wydobywaniu i przeróbce kopalin,
- uproszczenie procedur „środowiskowych”,
- pisanie decyzji prostym i zrozumiałym językiem,

Wnioski c.d.

- wzmocnienie finansowe oraz kadrowe organów publicznych zaangażowanych w realizację procesów inwestycyjnych,
- wskazanie korzyści wynikających z wydobywania kopalin. Działalność wydobywcza to: miejsca pracy, wpływy z opłaty eksploatacyjnej do gmin, rekultywacja w kierunku atrakcji turystycznych, rekultywacja zwiększająca bioróżnorodność.

Uporządkowanie ram prawnych działalności organizacji ekologicznych
doprecyzowanie przepisów normujących taką działalność,
ustalenie granic działań przeciw Przedsiębiorcom.

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ!

Państwowy Instytut Geologiczny
Państwowy Instytut Badawczy
państwowa służba geologiczna

pgi.gov.pl

**DOLNY
ŚLĄSK**